

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Γ΄ Λυκείου

Τίτλος:

«Κύπρος 1974: μια ανοιχτή πληγή»

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΓΕΡΑΚΙΝΗ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρά Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Κύπρος 1974: μια ανοιχτή πληγή

Δημιουργός

Αλεξάνδρα Γερακίνη

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

(Προτεινόμενη) Τάξη

Γ΄ Λυκείου

Χρονολογία

Μάιος 2014

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

Οκτώ(8) διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: Google Plus, Google Drive.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Ο εκπαιδευτικός που θα πραγματοποιήσει το συγκεκριμένο σενάριο θα πρέπει να είναι εξοικειωμένος: α) με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο εργασίας των μαθητών β) με τη χρήση του διαδικτύου γ) με τη χρήση των [Google+](#) και Google Drive. δ) με

τη δημιουργία υπερσυνδέσεων και ε) με το πρόγραμμα δημιουργίας ψηφιακής εφημερίδας [montage](#).

Οι μαθητές θα πρέπει να είναι εξοικειωμένοι: α) με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο εργασίας β) με την αξιοποίηση διαδικτυακών πηγών γ) με τη χρήση κάποιου προγράμματος επεξεργασίας κειμένου και δ) με τη χρήση των [Google Plus](#) και [Google Drive](#).

Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να αφιερώνει μία ώρα πριν την έναρξη εφαρμογής του σεναρίου ώστε να εξοικειώσει τους μαθητές με τους εικονικούς χώρους του [Google Plus](#) και Google Drive στους οποίους οι μαθητές θα εργάζονται και θα κοινοποιούν τις εργασίες τους.

Τέλος, στο σχολείο θα πρέπει να υπάρχει: α) εργαστήριο πληροφορικής με σύνδεση στο διαδίκτυο, το οποίο ο εκπαιδευτικός θα μπορεί να χρησιμοποιήσει και β) αίθουσα με φορητό υπολογιστή, προτζέκτορα και σύνδεση στο διαδίκτυο ώστε να είναι εφικτή η παρουσίαση των εργασιών των μαθητών.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το θέμα του σεναρίου είναι η επαφή και η γνωριμία των μαθητών με την τραγωδία της Κύπρου μέσα από λογοτεχνικά κείμενα. Βασικός στόχος είναι οι μαθητές να κατανοήσουν ότι το Κυπριακό ζήτημα εξακολουθεί να αποτελεί μια ανοιχτή πληγή για τον ελληνισμό και να νιώσουν την ανθρώπινη διάσταση της κυπριακής τραγωδίας. Οι μαθητές ξεκινούν μελετώντας το διήγημα του Γιώργου Φιλίππου Πιερίδη [«Αλλοφροσύνη»](#). Το κείμενο αυτό θα τους δώσει το έναυσμα και όλες τις

απαραίτητες πληροφορίες που χρειάζονται, καθώς οι μαθητές δε γνωρίζουν τα γεγονότα της Κύπρου, για να προχωρήσουν στην ομαδική μελέτη και επεξεργασία ποιημάτων με θέμα την κυπριακή τραγωδία. Το διήγημα «Αλλοφροσύνη» βρίσκεται στο φάκελο του σεναρίου στο Google Drive, τον οποίο η εκπαιδευτικός έχει δημιουργήσει και έχει μοιραστεί με όλους τους μαθητές της τάξης. Σε αυτό το διήγημα η εκπαιδευτικός έχει δημιουργήσει υπερσυνδέσεις, οι οποίες θα βοηθήσουν τους μαθητές στην κατανόηση του κειμένου και θα τους δείξουν τις δυνατότητες της υπερσύνδεσης στη συγγραφή. Οι μαθητές συζητούν για το κείμενο και τις υπερσυνδέσεις, σκιαγραφούν την ηρωίδα του διηγήματος και τέλος, παράγουν το δικό τους κείμενο δημιουργικής γραφής, το οποίο αργότερα θα συμπεριλάβουν στην ηλεκτρονική τους εφημερίδα.

Στη συνέχεια, οι μαθητές, χωρισμένοι σε τέσσερις ομάδες, μελετούν ποιήματα που παρουσιάζουν διαφορετικές όψεις της κυπριακής τραγωδίας: τον πόνο για τις χαμένες πατρίδες, τον πόνο που προκαλεί η απώλεια αγαπημένων προσώπων, τον θυμό και την αναζήτηση πολιτικών ευθυνών και τέλος, την αγωνιστική διάθεση και την αντίσταση. (Ο χωρισμός των ομάδων στηρίχτηκε στις τέσσερις κατηγορίες ποιημάτων που προτείνει ο Αντώνης Πετρίδης στην ιστοσελίδα του [«Οι Λωτοφάγοι»](#).) Οι μαθητές συνδέουν το λογοτεχνικό κείμενο με το ιστορικό και προσωπικό βίωμα, αναζητούν τα εκφραστικά μέσα με τα οποία ο κάθε ποιητής αποδίδει το κυρίαρχο συναίσθημα, σχολιάζουν τον ρόλο της πρωτοπρόσωπης αφήγησης και δημιουργούν υπερσυνδέσεις στο ποίημά τους ανάλογες με αυτές που ο εκπαιδευτικός έχει δημιουργήσει στο διήγημα «Αλλοφροσύνη».

Στο τελευταίο δίωρο του μαθήματος παράγουν το δικό τους κείμενο, σχετικό με το θέμα του ποιήματος που μελέτησαν, συγκεντρώνουν όλες τις εργασίες τους στην ηλεκτρονική εφημερίδα που θα δημιουργήσουν κατά ομάδες στο [montage](#) και τις παρουσιάζουν. Το συγκεκριμένο διαδικτυακό εργαλείο βοηθά πολύ τους μαθητές να συγκεντρώσουν αλλά και να παρουσιάσουν τις εργασίες τους εύκολα, καθώς,

συνήθως, υπάρχει πρόβλημα και αμηχανία αλλά και χάσιμο χρόνου στην παρουσίαση των εργασιών.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η διερεύνηση της σχέσης της λογοτεχνίας με ιστορικά γεγονότα σχετίζεται με το κοινωνικό και πολιτισμικό παρόν τους και προσφέρεται σε μαθητές της Γ΄ Λυκείου. Ο τρόπος με τον οποίο οι μαθητές αντιμετωπίζουν ιστορικά γεγονότα μέσα από τη λογοτεχνία συμβάλλει στη διαμόρφωση της ιστορικής και κοινωνικής τους ταυτότητας.

Όταν οι μαθητές διαβάζουν λογοτεχνικά κείμενα που πραγματεύονται ιστορικά γεγονότα, τότε θέτουν στο κέντρο τον άνθρωπο-πρωταγωνιστή των γεγονότων και διερευνούν τη σχέση του με το ιστορικό γεγονός, τον τρόπο με τον οποίο αλληλεπιδρά με το κοινωνικό περιβάλλον, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο βιώνει τα δραματικά ιστορικά γεγονότα.

Σε αυτό το πλαίσιο στοχοθεσίας επιλέχθηκε ως θέμα η τουρκική εισβολή στην Κύπρο τον Ιούλιο του 1974. Τα δραματικά γεγονότα στην Κύπρο δυστυχώς είναι άγνωστα στους περισσότερους μαθητές της Γ΄ Λυκείου, καθώς το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας είναι έτσι διαμορφωμένο ώστε οι μαθητές να μην προλαβαίνουν να διδαχθούν σημαντικά γεγονότα της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας.

Η τραγωδία στην Κύπρο είναι ένα ιστορικό γεγονός που μπορεί να δώσει τη δυνατότητα στους μαθητές να κατανοήσουν ορισμένους από τους τρόπους με τους οποίους η ιστορία μετουσιώνεται σε ποιητικό λόγο και ιστορική αφήγηση. Η ανάγνωση των λογοτεχνικών κειμένων με θέμα την τουρκική εισβολή στην Κύπρο είναι μια ευκαιρία για τους μαθητές να γνωρίσουν την ανθρώπινη διάσταση του θέματος και να προβληματιστούν για την αδικία, τη στέρηση δικαιωμάτων, τον παραλογισμό και τα πολιτικά λάθη που έχουν οδυνηρές συνέπειες στη ζωή των ανθρώπων.

Καθώς η παραδοσιακή διδασκαλία δεν αρκεί πάντοτε για να φέρει τους μαθητές κοντά στη λογοτεχνία, επιστρατεύεται για το παρόν σενάριο η τεχνολογία και η ομαδοσυνεργατική μέθοδος για να φέρει τα λογοτεχνικά κείμενα πιο κοντά στους μαθητές και να τους κινήσει το ενδιαφέρον να προσεγγίσουν τα κείμενα με βιωματικό τρόπο.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να κατανοήσουν ότι το κυπριακό ζήτημα και η διχοτόμηση του νησιού παραμένει μια ανοιχτή πληγή του Ελληνισμού,
- να γνωρίσουν και να νιώσουν την ανθρώπινη διάσταση του κυπριακού εθνικού προβλήματος,
- να κατανοήσουν πόσο οδυνηρό και παράλογο είναι να στερείται κάποιος τη γη του, τον χώρο της νεότητάς του και των βιωμάτων του, καθώς και αγαπημένα του πρόσωπα,
- να κατανοήσουν το αίσθημα της αδικίας, του θυμού και της απελπισίας που προκαλεί η στέρηση ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων,
- να κατανοήσουν πως μέσα από τη στάχτη, την καταστροφή και την απώλεια γεννιέται η ανάγκη για ελπίδα, αντίσταση και αγωνιστική διάθεση.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να κατανοήσουν τη λειτουργία της πρωτοπρόσωπης αφήγησης
- να κατανοήσουν ότι τα λιτά εκφραστικά μέσα μπορούν εξίσου να συμβάλουν στη δημιουργία συναισθηματικής φόρτισης,

- να κατανοήσουν πως το ιστορικό και προσωπικό βίωμα και συγκεκριμένα η κυπριακή τραγωδία και το δράμα των αγνοουμένων πυροδοτεί τη λογοτεχνική δημιουργία και έκφραση,
- να μάθουν ότι το λογοτεχνικό κείμενο μπορεί να συνομιλεί με άλλα λογοτεχνικά κείμενα, βίντεο, τραγούδια, εικόνες ώστε να συμπληρώνεται και να διαφωτίζεται από αυτά.

Γραμματισμοί

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να μπορούν να παράγουν γραπτό λόγο σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο,
- να μπορούν να δημιουργούν υπερσυνδέσεις στο λογοτεχνικό κείμενο,
- να μπορούν να εντοπίζουν λογοτεχνικά κείμενα που πραγματεύονται το ίδιο θέμα,
- να μπορούν να συνεργάζονται στην τάξη αλλά και στον εικονικό χώρο του [Google Plus](#), να κοινοποιούν τις εργασίες τους και να τις παρουσιάζουν με τη μορφή διαδικτυακής εφημερίδας.

Διδακτικές πρακτικές

Το σενάριο ακολουθεί την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία χωρίς αυτό να σημαίνει ότι καταργείται η μετωπική διδασκαλία. Άλλωστε, στο πρώτο δίωρο ο βασικός τρόπος διδασκαλίας είναι ο κλασικός και μετωπικός. Ο καθηγητής καθοδηγεί, υποστηρίζει και εμπνυχώνει τους μαθητές σε όλα τα στάδια εφαρμογής του σεναρίου. Δίνει τις απαραίτητες διευκρινίσεις, διευκολύνει και στηρίζει τους μαθητές στην αναζήτηση και στη οργάνωση της νέας γνώσης και τους βοηθά να φτάσουν στην ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων.

Οι ομάδες εργάζονται χωρίς φύλλα εργασίας αλλά με συγκεκριμένες δραστηριότητες άλλοτε ίδιες και άλλοτε διαφορετικές, ανάλογα με το θέμα με το οποίο ασχολείται η κάθε ομάδα.. Όλες οι εργασίες ολοκληρώνονται στο πλαίσιο του

σχολικού ωραρίου και όλες είναι αποτέλεσμα συνεργασίας και αλληλεπίδρασης μέσα στην ομάδα.

Οι μαθητές μέσα από την εργασία σε ομάδες μαθαίνουν να συνεργάζονται, να αναπτύσσουν διάλογο και να αλληλοϋποστηρίζονται για να φέρουν εις πέρας τις ομαδικές τους εργασίες, τις οποίες θα παρουσιάσουν στους συμμαθητές τους. Οι μαθητές επικοινωνούν τόσο στην αίθουσα διδασκαλίας όσο και στο εργαστήριο πληροφορικής και αξιοποιούν το [montage](#) για να ολοκληρώσουν και να παρουσιάσουν τις εργασίες τους.

Πολύ σημαντικό ρόλο για την πραγματοποίηση του σεναρίου παίζει η γνώση του [Google Plus](#) και η εξοικείωση με αυτό, καθώς αυτός θα είναι ο εικονικός χώρος κοινοποίησης των εργασιών.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Αφορμή για το παρόν σενάριο αποτέλεσε το γεγονός ότι οι μαθητές της Γ Λυκείου, λίγο πριν την αποφοίτηση τους από το σχολείο, αγνοούν βασικά γεγονότα της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας.

Οι μαθητές όμως αυτοί είναι ίσως οι πιο ώριμοι να εκφράσουν την άποψη τους για σύγχρονα ιστορικά γεγονότα, όπως αυτά προβάλλονται μέσα από τη λογοτεχνία, να εκφράσουν τους προβληματισμούς τους και τους στοχασμούς τους για τον τρόπο με τον οποίο τα ιστορικά γεγονότα διαμορφώνουν τη σύγχρονη πραγματικότητα και καθορίζουν τις ζωές των ανθρώπων.

Η λογοτεχνία έχει τη δυνατότητα να προβάλλει τα ιστορικά γεγονότα με το δικό της ξεχωριστό τρόπο και να κινητοποιήσει, να αφυπνίσει και να συγκινήσει τον αναγνώστη.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σπουδών της Λογοτεχνίας της Γ΄ Λυκείου, στη διδακτέα ύλη προτείνονται δεκαέξι πεζά και ποιητικά κείμενα από τη μεταπολεμική και σύγχρονη λογοτεχνία που στόχο έχουν να φέρουν τον μαθητή σε επαφή με αντιπροσωπευτικά δείγματα της εθνικής και παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς και να τον βοηθήσουν να στοχαστεί και να προβληματιστεί για γεγονότα και θέματα της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας.

Ένα σενάριο με θέμα την κυπριακή τραγωδία εξυπηρετεί, νομίζω, σε μεγάλο βαθμό τους παραπάνω στόχους και σχετίζεται άμεσα με το Πρόγραμμα Σπουδών της Γ΄ Λυκείου.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Η αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στο συγκεκριμένο σενάριο έχει ως στόχο να απομακρύνει τους μαθητές από τον παραδοσιακό ρόλο που έχουν ως αναγνώστες και να τους ωθήσει σε έναν πιο δημιουργικό και ενεργό ρόλο στην ανάγνωση της λογοτεχνίας.

Οι μαθητές καλούνται να αξιοποιήσουν κριτικά διαδικτυακές πηγές για να δημιουργήσουν στο λογοτεχνικό κείμενο υπερσυνδέσεις και να διαπιστώσουν από μόνοι τους τις εναλλακτικές διαδρομές που δημιουργούν οι υπερυνδέσεις και τις νέες προοπτικές που ανοίγουν.

Οι μαθητές καλούνται επίσης να αξιοποιήσουν ένα πρόγραμμα κοινωνικής δικτύωσης, όπως είναι το [Google Plus](#) και να γνωρίσουν τις δυνατότητες επικοινωνίας που δίνει στα μέλη του αλλά και να διαπιστώσουν ότι μπορεί να αξιοποιηθεί για εκπαιδευτικούς και μορφωτικούς σκοπούς.

Τέλος, το πρόγραμμα [montage](#) δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να παρουσιάσουν συνολικά τις εργασίες τους και να τις συγκεντρώσουν σε έναν ενιαίο χώρο που είναι ο χώρος μιας ψηφιακής εφημερίδας.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΑ Β' Γυμνασίου:

Κυριάκος Χαραλαμπίδης, «[Γλυκό του κουταλιού](#)»

ΚΝΑ Γ' Λυκείου:

Λευτέρης Πούλιος, «[Καλοκαίρι του 78](#)»

Κυριάκος Χαραλαμπίδης, «[Στα στέφανα της κόρης του](#)»

Λογοτεχνικά κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Κλαίρη Αγγελίδου, «[Νοσταλγία](#)». *Κείμενα Κυπριακής Λογοτεχνίας, τόμος Β', 308.*
Λευκωσία: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, 2012.

Κλαίρη Αγγελίδου, «[Η προσμονή](#)». *Κείμενα Κυπριακής Λογοτεχνίας, τόμος Β', 309.*
Λευκωσία: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, 2012.

Παντελής Μηχανικός, «[Ονήσιλος](#)». *Κείμενα Κυπριακής Λογοτεχνίας, τόμος Β', 197.*
Λευκωσία: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, 2012.

Παντελής Μηχανικός, «Πήραν την πόλη». *Δύο βουνά.* Λευκωσία: Λυρική Κύπρος, 1963.

Κώστας Μόντης, «[Στιγμές της Εισβολής](#)». *Άπαντα Α'. Ποίηση, 229-230.* Λευκωσία: Ίδρυμα Α.Γ. Λεβέντη, 1987.

Κώστας Μόντης, «Από το τρίτο γράμμα στη μητέρα». *Τα τρία γράμματα στη μητέρα.*
Άπαντα, τ. 1-7. Λευκωσία: 1986-1991.

Πολύβιος Νικολάου, «[Πιο πίσω](#)». *Κείμενα Κυπριακής Λογοτεχνίας, τόμος Β', 335.*
Λευκωσία: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, 2012.

Μιχάλης Πασιαρδής, «[Είμαστε Έλληνες](#)». *Κείμενα Κυπριακής Λογοτεχνίας, τόμος Β', 291.*
Λευκωσία: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, 2012.

Μιχάλης Πασιαρδής, «[Εσύ δεν λες τίποτα](#)». *Κείμενα Κυπριακής Λογοτεχνίας, τόμος Β', 292.*
Λευκωσία: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, 2012.

Γιώργος Φιλίππου Περίδης, «[Αλλοφροσύνη](#)». *Ο καιρός της δοκιμασίας*, 13-15. Θεσσαλονίκη: Τα Τετράδια του Ρήγα, 1978.

Κυριάκος Χαραλαμπίδης, «[Παιδί με μια φωτογραφία](#)». *Θόλος*, 11. Αθήνα: Άγρα, 1998.

Κύπρος Χρυσάνθης, «[Εξομολόγηση](#)». *Λυρικός λόγος Β'*, 71. Λευκωσία: Ίδρυμα Α.Γ. Λεβέντη, 1985.

Υποστηρικτικό υλικό

Βίντεο

[Τουρκική εισβολή στην Κύπρο](#).

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α' φάση

1^η-2^η διδακτική ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Πριν την έναρξη του σεναρίου ο διδάσκων/η διδάσκουσα φροντίζει να δημιουργήσει μια ιδιωτική κοινότητα στο [Google Plus](#), αφού πρώτα συγκεντρώσει τα gmail των μαθητών. Επίσης, φροντίζει να μοιραστεί με τους μαθητές έναν φάκελο στο Google Drive στον οποίο θα βρίσκονται όλα τα αρχεία που χρειάζεται η τάξη για την εφαρμογή του σεναρίου και εξοικειώνει τους μαθητές με τη χρήση της συγκεκριμένης εφαρμογής. Το Google Drive θα είναι ο χώρος στον οποίο θα αποθηκεύονται όλες οι εργασίες των μαθητών και το [Google Plus](#) θα είναι ο εικονικός χώρος στον οποίο θα επικοινωνούν οι μαθητές μεταξύ τους και με τον/τη διδάσκουσα, θα κοινοποιούν τις εργασίες τους, θα σχολιάζουν και θα ανταλλάσσουν απόψεις. Με τη χρήση του Google Drive και [Google Plus](#), ο διδάσκων/η διδάσκουσα μπορεί να παρακολουθεί πολύ εύκολα την πορεία των εργασιών, μπορεί να αφήνει σχόλια, να δίνει συμβουλές και να ανατροφοδοτεί την ομάδα. Επίσης, ο καθηγητής, σε συνεργασία με τους μαθητές, φροντίζει να χωρίσει την τάξη σε τέσσερις ομάδες ώστε οι μαθητές να εργαστούν ομαδικά, όταν αυτό είναι απαραίτητο.

Ο καθηγητής, πριν την έναρξη του σεναρίου και αφού έχει δημιουργήσει την ιδιωτική κοινότητα στο [Google Plus](#), στέλνει πρόσκληση σε όλους τους μαθητές της τάξης μέσω του [google+](#) να συμμετάσχουν στο σενάριο του μαθήματος της λογοτεχνίας. Ο στόχος είναι να κινήσει το ενδιαφέρον των μαθητών, το οποίο στη Γ΄ Λυκείου είναι πολύ μειωμένο.

Οι μαθητές βρίσκονται σε ολομέλεια στην τάξη τους στην οποία υπάρχει φορητός υπολογιστής, προτζέκτορας και σύνδεση στο διαδίκτυο. Σε αυτήν τη φάση του σεναρίου η μέθοδος που ακολουθείται είναι η μετωπική. Ο διδάσκων/η διδάσκουσα ενημερώνει τους μαθητές ότι τα επόμενα μαθήματα θα ασχοληθούν με λογοτεχνικά κείμενα που προσεγγίζουν ένα ιστορικό γεγονός της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας, χωρίς όμως να διευκρινίσει ποιο είναι αυτό. Ο στόχος είναι να δημιουργηθεί ένα αίσθημα προσμονής για αυτό που θα ακολουθήσει και οι μαθητές να καταλάβουν μόνοι τους ποιο είναι αυτό το γεγονός μέσα από την ανάγνωση του πρώτου κειμένου. Καλό είναι οι δύο πρώτες ώρες του σεναρίου να διεξαχθούν σε συνεχόμενο δίωρο ώστε να ολοκληρωθεί η Α΄ φάση την ίδια ημέρα.

Στη συνέχεια, ο καθηγητής ανακοινώνει στους μαθητές ότι θα διαβάσουν το κείμενο [«Αλλοφροσύνη»](#) του Γιώργου Φιλίππου Πιερίδη, το οποίο βρίσκεται στο Google Drive και προβάλλεται στον προτζέκτορα. Με τη μέθοδο της ιδεοθύελλας, ο καθηγητής καλεί τους μαθητές να προβλέψουν το περιεχόμενο του διηγήματος, αφού λάβουν υπόψη τον τίτλο του διηγήματος, την εικόνα που συνοδεύει το κείμενο και τη χρονολογία που υπάρχει στο τέλος. Όλες οι προβλέψεις καταγράφονται από τον καθηγητή στον πίνακα ώστε οι μαθητές να μπορούν να τις βλέπουν και στη συνέχεια, ο καθηγητής διαβάζει μεγαλοφώνως το διήγημα.

Μετά την ανάγνωση γίνεται η επαλήθευση ή η διάψευση των προβλέψεων, σχολιάζεται από τους μαθητές ο τίτλος του διηγήματος και τους ζητείται να εκφράσουν προφορικά την πρώτη συναισθηματική τους αντίδραση με άξονα τη γυναίκα που παραλογίζεται. Ο στόχος είναι να προσεγγίσουν βιωματικά το κείμενο και να συνδυάσουν τον παραλογοισμό του πολέμου με τον παραλογοισμό της γυναίκας.

Ο καθηγητής, έπειτα, καλεί τους μαθητές να παρατηρήσουν τις υπογραμμισμένες λέξεις στο κείμενο, που είναι υπερσυνδέσεις. Οι συγκεκριμένες υπερσυνδέσεις οδηγούν τους μαθητές σε ένα βίντεο με πληροφορίες για τα ιστορικά γεγονότα, σε χάρτη που παρουσιάζει τη διχοτομημένη Κύπρο, σε τραγούδι για την Αμμόχωστο και στην ιστοσελίδα του Δήμου Αμμοχώστου. Με το σκεπτικό ότι οι υπάρχει μία σχετική άγνοια για τα γεγονότα της Κύπρου, οι μαθητές ξαναγυρίζουν στο κείμενο και ο καθηγητής ανοίγει τις υπερσυνδέσεις. Οι υπερσυνδέσεις από τη μια θα δώσουν στους μαθητές όλες τις πληροφορίες που χρειάζονται ώστε να κατανοήσουν καλύτερα το κείμενο και να προκληθεί η συναισθηματική τους φόρτιση και από την άλλη, θα δώσουν στους μαθητές την ευκαιρία να κατανοήσουν τις διαφορές ανάμεσα στην πρώτη ανάγνωση, χωρίς τις υπερσυνδέσεις, και στη δεύτερη ανάγνωση, με τις υπερσυνδέσεις. Οι σύγχρονοι μαθητές προσλαμβάνουν τη λογοτεχνία με διαφορετικό τρόπο σε σύγκριση με τον μαθητή των προηγούμενων δεκαετιών και είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση των πολυμέσων που καθιστούν το κείμενο πολυτροπικό. Κατά συνέπεια, αναμένουμε από τους μαθητές να αντιληφθούν τις διαφορές ανάμεσα στην πρώτη και στη δεύτερη ανάγνωση. Αν δεν είναι σε θέση να αντιληφθούν τις διαφορές, τότε με δική μας διακριτική παρέμβαση τους κατευθύνουμε προς τη σωστή απάντηση¹.

Αφού ανοίξουν όλες οι υπερσυνδέσεις, τότε ακολουθεί προφορική συζήτηση. Τα ερωτήματα που θα τεθούν είναι:

1. Κατανοήσατε τα γεγονότα της Κύπρου και το θέμα με το οποίο θα ασχοληθούμε στα επόμενα μαθήματα ή χρειάζεστε κάποιες επιπλέον πληροφορίες;
2. Ποια είναι η κατάσταση που βιώνουν οι κάτοικοι της Κύπρου μετά την τουρκική εισβολή;

---

¹ Το υπερκείμενο δεν έχει γραμμική μορφή· ο αναγνώστης παρεμβαίνει στο κείμενο και το συνδιαμορφώνει. Υπάρχει, δηλαδή, αλληλεπίδραση μεταξύ αναγνώστη και κειμένου ενώ καταργείται/αίρεται και η κυριαρχία του λόγου.

3. Γιατί η γυναίκα του διηγήματος φτάνει στον παραλογισμό και τι συμβολίζει;
4. Πώς βιώνουν τα πρόσωπα του διηγήματος την κυπριακή τραγωδία και πως αντιμετωπίζουν τη γυναίκα;
5. Με ποια μέσα δίνει ο συγγραφέας την τραγικότητα της κατάστασης;
6. Οι υπερσυνδέσεις σας βοήθησαν στην κατανόηση του κειμένου; Θεωρείτε ότι οι σύνδεσμοι που επιλέχθηκαν ήταν επιτυχημένοι ώστε να συμπληρώσουν και να δια φωτίσουν το γραπτό κείμενο ή εσείς θα προσθέτατε και κάποια άλλη παραπομπή;
7. Ποια είναι η διαφορά της πρώτης ανάγνωσης χωρίς τις υπερσυνδέσεις και της δεύτερης ανάγνωσης με τις υπερσυνδέσεις; Ποια προτιμάτε και γιατί; (Η κατανόηση της διαφοράς ανάμεσα στην πρώτη και στη δεύτερη ανάγνωση μας ενδιαφέρει ιδιαίτερα για τη δραστηριότητα που θα αναλάβουν οι μαθητές στη συνέχεια του σεναρίου να δημιουργήσουν τα δικά τους υπερκείμενα).

Η συζήτηση που ακολουθεί με άξονα τα παραπάνω ερωτήματα είναι σύντομη, αφού στόχος της είναι να προκαλέσει το ενδιαφέρον των μαθητών για τη συνέχεια του σεναρίου και να τους εξοπλίσει με όλα τα απαραίτητα εφόδια ώστε να προχωρήσουν αργότερα στην επεξεργασία των ποιημάτων και να αντεπεξέλθουν στις δραστηριότητες του σεναρίου. Επίσης, σε ένα σενάριο της Γ΄ Λυκείου καλό είναι να μη φορτώνουμε τους μαθητές με πολλές εργασίες και δραστηριότητες, αφού οι περισσότεροι μαθητές δεν είναι πρόθυμοι να αφιερώσουν χρόνο σε εργασίες του μαθήματος της Λογοτεχνίας. Πολύ σημαντικό είναι ακόμη όλες οι εργασίες ή οι περισσότερες να ολοκληρώνονται στο πλαίσιο του σχολικού ωραρίου ώστε να μην υπάρχει επιβάρυνση για τους μαθητές.

Αφού ολοκληρωθεί η συζήτηση και αποσαφηνιστούν όλες οι απορίες των μαθητών με τη βοήθεια του διδάσκοντος, οι μαθητές, σε ομάδες πια, αναλαμβάνουν να ετοιμάσουν μια δραστηριότητα δημιουργικής γραφής. Υποθέτουν ότι είναι δημοσιογράφοι και παρακολουθούν το επεισόδιο με τη γυναίκα του διηγήματος. Η αποστολή τους είναι να γράψουν ένα σύντομο άρθρο για το γεγονός ή να πάρουν μια

συνέντευξη από τη γυναίκα του διγημάτος. Στόχος της εργασίας είναι να εμπλέξει συναισθηματικά τους μαθητές στο θέμα του σεναρίου.

Οι μαθητές αξιοποιούν το Google Drive και γράφουν την εργασία τους σε έγγραφο του Drive και την αποθηκεύουν στον κοινόχρηστο φάκελο της ομάδας. Το Google Drive είναι ένα εργαλείο που επιτρέπει τη συνεργατική γραφή. Έτσι, οι μαθητές το έγγραφο, στο οποίο θα γράψουν την εργασία τους, θα το “μοιραστούν” με όλα τα μέλη της ομάδας τους αλλά και με τον καθηγητή εισάγοντας τα gmail τους. Αυτό σημαίνει ότι όλοι οι μαθητές της ομάδας θα μπορούν να επεξεργάζονται το κείμενο τόσο στο σχολείο όσο και από το σπίτι τους, αν υπάρχει βέβαια ενδιαφέρον, και να σχολιάζουν. Επίσης, θα δώσουν τη δυνατότητα στον καθηγητή, ο οποίος θα “μοιραστεί” το κείμενο μαζί τους, να αφήνει τα σχόλια του και να ανατροφοδοτεί έτσι τους μαθητές. Ο καθηγητής τόσο στο σχολείο, όσο και στο σπίτι του μπορεί να ελέγχει την πορεία των εργασιών όλων των ομάδων και να παρεμβαίνει όπου χρειάζεται. Οι μαθητές μπορούν να παρακολουθούν τα σχόλια του καθηγητή είτε από το σπίτι τους, αν έχουν χρόνο και διάθεση, είτε στο σχολείο και να κάνουν τις απαραίτητες αλλαγές και προσθήκες.

Αφού οι ομάδες ολοκληρώσουν την πρώτη τους γραπτή εργασία, κοινοποιούν την ολοκλήρωση της εργασίας τους στο [Google Plus](#) σε όλα τα μέλη της ομάδας. Οι άλλες ομάδες μπορούν να διαβάσουν τις εργασίες των συμμαθητών τους είτε στο σχολείο είτε στο σπίτι και να αφήσουν τα σχόλια τους στην κοινοποίηση που θα γίνει. Τις εργασίες θα διαβάσει και ο καθηγητής, ο οποίος θα αφήσει τα σχόλια του. Εάν οι μαθητές δεν έχουν χρόνο να δουν τα σχόλια στο σπίτι τους, τότε στο επόμενο μάθημα θα πρέπει να αφιερωθεί λίγος χρόνος από τον καθηγητή για την πρώτη εργασία των μαθητών και να γίνει συζήτηση γύρω από τα σχόλια που έχουν γίνει. Ο καθηγητής φροντίζει να ενθαρρύνει την προσπάθεια των μαθητών με θετικά σχόλια ώστε να τους παρακινήσει να συμμετέχουν.

Σε αυτήν τη φάση δε θα γίνει η παρουσίαση των εργασιών στις άλλες ομάδες. Βέβαια, οι άλλες ομάδες, εφόσον και αν παρακολουθούν μέσω του [Google Plus](#) τις

εργασίες των συμμαθητών τους, έχουν πάρει μια πρώτη γεύση. Οι μαθητές θα έχουν αποθηκευμένη την εργασία τους στο Google Drive και στην τελευταία φάση του σεναρίου θα τη συμπεριλάβουν στη διαδικτυακή εφημερίδα που θα δημιουργήσουν με τη βοήθεια του [montage](#).

Στο τέλος αυτού του δώρου, ο καθηγητής ενημερώνει τους μαθητές ότι στο επόμενο δώρο θα εργαστούν σε ομάδες και θα μελετήσουν διαφορετικά ποιήματα η κάθε ομάδα.

Τα ποιήματα που θα μελετήσουν οι μαθητές βρίσκονται σε [έγγραφο](#) στον φάκελο της ομάδας στο Drive και ο καθηγητής παρακινεί τους μαθητές να διαβάσουν τα ποιήματα στο σπίτι τους, πριν την έναρξη του επόμενου μαθήματος, αν αυτό είναι εφικτό.

Με αυτόν τον τρόπο τελειώνει το πρώτο δώρο του σεναρίου.

B' φάση

3^η διδακτική ώρα (εργαστήριο πληροφορικής ή αίθουσα διδασκαλίας με φορητούς υπολογιστές και ασύρματη σύνδεση)

Σε αυτήν την πρώτη ώρα της δεύτερης φάσης οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες με διαφορετικό ποίημα η κάθε, με συγκεκριμένη στοχοθεσία. και με συγκεκριμένη δραστηριότητα. Οι μαθητές αφιερώνουν κάποια λεπτά στην ανάγνωση των ποιημάτων, εφόσον δεν τα έχουν διαβάσει στο σπίτι. Ο καθηγητής ενημερώνει τους μαθητές ότι ο κύριος στόχος των δραστηριοτήτων είναι να βρουν το συναίσθημα που επικρατεί σε κάθε ποίημα, να το συνδέσουν με το ιστορικό βίωμα, να βρουν τα εκφραστικά μέσα που αποδίδουν αυτό το συναίσθημα και να συνθέσουν το κείμενο τους. Οι μαθητές με τη βοήθεια του διδάσκοντος εξομαλύνουν γλωσσικά τα ποιήματά τους. Όλες οι ομάδες μπορούν βρουν τα ποιήματα τους στο Drive. Ο καθηγητής ήδη έχει κάνει κοινοποίηση στο [google+](#) για τους άξονες που θα ακολουθήσει η κάθε ομάδα και μέσα στην τάξη δίνει όλες τις απαραίτητες διευκρινίσεις.

1^η ομάδα

Η πρώτη ομάδα μελετά το ποίημα «“Στιγμές” της Εισβολής» του Κώστα Μόντη. Είναι ένα ποίημα που εκφράζει τον πόνο για την εισβολή και τις χαμένες πατρίδες. Οι μαθητές αναζητούν τα συναισθήματα που εκφράζει το ποίημα, τα συνδέουν με το ιστορικό γεγονός, στη συνέχεια αναζητούν τα εκφραστικά μέσα που αποδίδουν αυτό το συναίσθημα και καταθέτουν τη γνώμη τους για το αν αυτά τα εκφραστικά μέσα κατορθώνουν να αποδώσουν το κυρίαρχο συναίσθημα. Οι μαθητές βρίσκουν στην κοινοποίηση που έχει κάνει ο καθηγητής τους άξονες μελέτης που είναι: η χρήση του α' προσώπου και η θέση του ποιητή στο θέμα της εισβολής, η προσωποποίηση και ο ρόλος της, ο τίτλος και πώς αυτός συνδέεται με το ποίημα, οι χρονικοί και οι τοπικοί προσδιορισμοί, το δραματικό στοιχείο. Συνθέτουν το κείμενο τους, στο οποίο προσπαθούν επίσης να κάνουν και αναφορές σε ιστορικά γεγονότα του παρόντος με παρόμοιο θέμα, το αποθηκεύουν στο Drive και εργάζονται όπως και στην Α' φάση, αναμένοντας τις παρατηρήσεις του καθηγητή τους και τα σχόλια των συμμαθητών τους, αν αυτό είναι εφικτό.

2^η ομάδα

Η δεύτερη ομάδα μελετά το ποίημα «Στα στέφανα της κόρης του» του Κυριάκου Χαραλαμπίδη.

Είναι ένα ποίημα που εκφράζει τον πόνο για τον χαμό των αγαπημένων προσώπων. Οι μαθητές αναζητούν τα συναισθήματα που εκφράζει το ποίημα, τα συνδέουν με το ιστορικό γεγονός, στη συνέχεια αναζητούν τα εκφραστικά μέσα που αποδίδουν αυτό το συναίσθημα και καταθέτουν τη γνώμη τους για το αν αυτά τα εκφραστικά μέσα κατορθώνουν να αποδώσουν το κυρίαρχο συναίσθημα. Βρίσκουν στην κοινοποίηση που έχει κάνει ο καθηγητής τους άξονες μελέτης που είναι: η αξιοποίηση του χαρμόσυνου γεγονότος του γάμου, η παρουσία του πατέρα, η χρήση του εξωλογικού στοιχείου και των αντιθέσεων, ο τίτλος και πώς αυτός συνδέεται με το ποίημα, οι χρονικοί και οι τοπικοί προσδιορισμοί, το δραματικό στοιχείο, η λειτουργία των επιθέτων, η θέση του ποιητή. Συνθέτουν το κείμενο τους, στο οποίο

προσπαθούν επίσης να κάνουν και αναφορές σε ιστορικά γεγονότα του παρόντος με παρόμοιο θέμα, το αποθηκεύουν στο Drive και εργάζονται όπως και στην Α΄ φάση, αναμένοντας τις παρατηρήσεις του καθηγητή τους και τα σχόλια των συμμαθητών τους, αν αυτό είναι εφικτό.

3^η ομάδα

Η τρίτη ομάδα μελετά το ποίημα «Ονήσιλος» του Παντελή Μηχανικού. Είναι ένα ποίημα που εκφράζει θυμό, αναζητά ευθύνες για την τραγωδία και ασκεί κριτική στους υπεύθυνους. Οι μαθητές αναζητούν τα συναισθήματα που εκφράζει το ποίημα, τα συνδέουν με το ιστορικό γεγονός, στη συνέχεια αναζητούν τα εκφραστικά μέσα που αποδίδουν αυτό το συναίσθημα και καταθέτουν τη γνώμη τους για το αν αυτά τα εκφραστικά μέσα κατορθώνουν να αποδώσουν το κυρίαρχο συναίσθημα. Οι μαθητές βρίσκουν στην κοινοποίηση που έχει κάνει ο καθηγητής τους άξονες μελέτης που είναι: η αξιοποίηση του ιστορικού προσώπου του Ονήσιλου, για τον οποίο ο καθηγητής φροντίζει να δώσει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες, οι συμβολισμοί, η λειτουργία του πρώτου προσώπου, οι χρονικοί και οι τοπικοί προσδιορισμοί, το δραματικό στοιχείο, η θέση του ποιητή. Συνθέτουν το κείμενο τους, στο οποίο προσπαθούν επίσης να κάνουν και αναφορές σε ιστορικά γεγονότα του παρόντος με παρόμοιο θέμα, το αποθηκεύουν στο Drive και εργάζονται όπως και στην Α΄ φάση, αναμένοντας τις παρατηρήσεις του καθηγητή τους και σχόλια των συμμαθητών τους, αν αυτό είναι εφικτό.

4^η ομάδα

Η τέταρτη ομάδα μελετά το ποίημα «Εσύ δεν λες τίποτα» του Μιχάλη Πασιαρδή. Είναι ένα ποίημα που εκφράζει τον πόνο για την κυπριακή τραγωδία αλλά και την αγωνιστική διάθεση. Οι μαθητές αναζητούν τα συναισθήματα που εκφράζει το ποίημα, τα συνδέουν με το ιστορικό γεγονός, στη συνέχεια αναζητούν τα εκφραστικά μέσα που αποδίδουν αυτό το συναίσθημα και καταθέτουν τη γνώμη τους για το αν αυτά τα εκφραστικά μέσα κατορθώνουν να αποδώσουν το κυρίαρχο συναίσθημα. Οι

μαθητές βρίσκουν στην κοινοποίηση που έχει κάνει ο καθηγητής τους άξονες μελέτης που είναι: η επανάληψη, η χρήση του α' προσώπου, οι χρονικοί και οι τοπικοί προσδιορισμοί, το δραματικό στοιχείο, η λειτουργία των ουσιαστικών, η θέση του ποιητή. Συνθέτουν το κείμενο τους, στο οποίο προσπαθούν επίσης να κάνουν και αναφορές σε ιστορικά γεγονότα του παρόντος με παρόμοιο θέμα, το αποθηκεύουν στο Drive και εργάζονται όπως και στην Α' φάση, αναμένοντας τα σχόλια του καθηγητή τους και των συμμαθητών τους, αν αυτό είναι εφικτό.

Ο στόχος αυτής της δραστηριότητας είναι να εμπλέξει συναισθηματικά τους μαθητές και να τους φέρει πιο κοντά στην κυπριακή τραγωδία μέσα από την ανάγνωση των λογοτεχνικών κειμένων.

Ο ρόλος του καθηγητή σε αυτήν τη δραστηριότητα είναι να συντονίζει τις ομάδες, να λύνει απορίες που λογικά θα υπάρχουν, σχετικά με την κατανόηση του ποιήματος και τη δραστηριότητα γραπτού λόγου, και να ενθαρρύνει τους μαθητές. Επίσης, με τη διαχείριση της κοινότητας στο [Google Plus](#) προσπαθεί να δώσει ένα κίνητρο παραπάνω στους μαθητές να συμμετάσχουν ενεργά στο σενάριο.

4^η -5^η διδακτική ώρα (εργαστήριο πληροφορικής ή αίθουσα διδασκαλίας με φορητούς υπολογιστές και ασύρματη σύνδεση)

Οι μαθητές έχουν ολοκληρώσει και τη δεύτερη εργασία τους και ο διδάσκων έχει φροντίσει να σχολιάσει τις εργασίες των μαθητών και να δώσει την απαραίτητη ανατροφοδότηση. Στην αρχή αυτού του δίωρου μπορεί να γίνει μια σύντομη συζήτηση για τις εργασίες της προηγούμενης ώρας ώστε να διευκρινιστούν όλες οι απορίες. Ο διδάσκων σχολιάζει τις εργασίες των μαθητών σε αυτήν και σε όλες τις φάσεις με βάση τα ζητούμενα των εργασιών και τα κριτήρια που ο ίδιος έχει θέσει και έχει φροντίσει να ανακοινώσει στο Google Plus. Ο στόχος του σχολιασμού του καθηγητή είναι, αφενός μεν, να προσελκύσει το ενδιαφέρον του μαθητή και αφετέρου, να βοηθήσει τον μαθητή να αντιληφθεί τα λάθη και τις παραλείψεις του και να προσπαθήσει να διορθωθεί.

Αποστολή των μαθητών στις ομάδες τους αυτό το δίωρο είναι να δημιουργήσουν υπερσυνδέσεις στο ποίημα με το οποίο ασχολήθηκαν την προηγούμενη ώρα. Οι μαθητές ήδη έχουν μια πρώτη γεύση για τις υπερσυνδέσεις, όταν την πρώτη ώρα του σεναρίου, διάβασαν το διήγημα [«Αλλοφροσύνη»](#). Ήδη έχει γίνει μια πρώτη συζήτηση για το θέμα αυτό και οι μαθητές έχουν εκφράσει την άποψη τους. Τώρα θα προχωρήσουν στη δημιουργία των δικών τους υπερσυνδέσεων. Ο στόχος αυτής της δραστηριότητας είναι οι μαθητές να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο το κείμενο αλληλεπιδρά με άλλα μέσα όπως βίντεο, εικόνες, τραγούδια, πώς συμπληρώνεται και δια φωτίζεται από αυτά και πώς αυτά τα μέσα μπορούν να συμβάλουν στη συναισθηματική μέθεξη του αναγνώστη.

Οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία της επαναδιατύπωσης του ποιήματος, έτσι ώστε, μέσα από την ενεργό συμμετοχή και αλληλεπίδραση τους με το ποίημα, αλλά και την αξιοποίηση της αναζήτησης, αξιολόγησης και επιλογής πληροφοριών μέσα από ψηφιακούς πόρους, να γίνουν συνδημιουργοί του ποιήματος σε μια νέα κειμενική μορφή. Καθώς το υπερκείμενο οδηγεί σε έναν πιο διαδραστικό τρόπο πρόσληψης της λογοτεχνίας, οι μαθητές θα έχουν περισσότερες δυνατότητες αυτενέργειας και βιωματικότητας.

Η δημιουργία υπερσυνδέσεων δεν είναι μια εύκολη διαδικασία ακόμα και για τους μαθητές της Γ' Λυκείου. Θα πρέπει να υπάρχει συγκεκριμένο κριτήριο βάσει του οποίου θα εργαστούν οι μαθητές και αυτό το κριτήριο είναι το βασικό θέμα κάθε ποιήματος. Αυτό θα προσπαθήσουν να αποδώσουν οι μαθητές μέσω των υπερσυνδέσεων που θα δημιουργήσουν. Η δραστηριότητα αυτή είναι συνέχεια της προηγούμενης. Θα προσπαθήσουν να δια φωτίσουν με υπερσυνδέσεις το θέμα του ποιήματος (συναίσθημα) που μελέτησαν την προηγούμενη ώρα.

Ο ρόλος του διδάσκοντος σε αυτήν τη δραστηριότητα είναι πολύ σημαντικός. Θα βοηθήσει όλες τις ομάδες μέσα από συζήτηση να επιλέξουν τις λέξεις στις οποίες θα δημιουργήσουν υπερσυνδέσεις και θα βοηθήσει επίσης στην αναζήτηση και στην επιλογή του υλικού, παρεμβαίνοντας διακριτικά.

Οι μαθητές θα πρέπει να δημιουργήσουν υπερσυνδέσεις με άλλο ποίημα που θα εκφράζει το ίδιο συναίσθημα με το δικό τους ποίημα, με εικόνα, βίντεο, τραγούδι και κάποιο έντυπο υλικό της εποχής εκείνης, όπως κάποια εφημερίδα ή περιοδικό.

Για διευκόλυνση των μαθητών και για να μη χαθούν στην αναζήτηση, ο διδάσκων θα έχει κοινοποιήσει στην κοινότητα κάποιες ηλεκτρονικές διευθύνσεις που θα βοηθήσουν τους μαθητές να αναζητήσουν το υλικό τους. Αυτοί είναι το [Εθνικό Κέντρο Βιβλίου](#), το [Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο](#), το [Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών της Κυπριακής Δημοκρατίας](#), η [Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Εφημερίδων και Περιοδικών](#), [ένα πρωτοσέλιδο της εφημερίδας Ταχυδρόμος](#) και το [Ψηφιακό Αρχείο Δημόσιας Τηλεόρασης](#).

Μπορούν επίσης να αναζητήσουν ποιήματα με θέμα την κυπριακή τραγωδία στο [έγγραφο](#) που υπάρχει στο Drive –ο διδάσκων επίσης βοηθά τους μαθητές σε αυτό το σημείο καθώς είναι σημαντικό οι μαθητές να αναγνωρίζουν ποιήματα με την ίδια θεματική– και τραγούδια αφιερωμένα στην κυπριακή τραγωδία στο [YouTube](#).

Αυτό που πρέπει να έχουν κατά νου οι μαθητές είναι οι υπερσυνδέσεις που θα δημιουργήσουν να αλληλεπιδρούν με το κείμενο και να εκφράζουν, στο βαθμό που αυτό είναι δυνατό, το θέμα του ποιήματος τους, ώστε, από τη μια, να φωτίζουν τα ιστορικά γεγονότα και από την άλλη, να μην απουσιάζει και το συναισθηματικό στοιχείο. Στη φάση αυτή οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα με τις υπερσυνδέσεις που θα δημιουργήσουν να κάνουν και προβολές σε γεγονότα του παρόντος με ανάλογη θεματική.

Οι μαθητές, αφού δημιουργήσουν τις υπερσυνδέσεις, αποθηκεύουν την εργασία τους στο Drive, στον φάκελο της ομάδας, κάνουν την κοινοποίηση στις άλλες ομάδες και περιμένουν τα σχόλια των άλλων ομάδων και του καθηγητή τους σε σχέση με τις υπερσυνδέσεις που δημιούργησαν και το υπερκείμενο που παρήγαγαν.

Γ' φάση

6η -7η διδακτική ώρα (εργαστήριο πληροφορικής ή αίθουσα διδασκαλίας με φορητούς υπολογιστές και ασύρματη σύνδεση)

Σε αυτήν τη φάση οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες και παράγουν δικό τους λόγο. Καλούνται να γράψουν ένα ποίημα που θα εκφράζει το συναίσθημα του ποιήματος που μελέτησαν στη Β' φάση. Έτσι, οι μαθητές της πρώτης ομάδας θα επικεντρωθούν στον πόνο για την απώλεια της πατρίδας, οι μαθητές της δεύτερης ομάδας στον πόνο για τη απώλεια των αγαπημένων προσώπων, η τρίτη ομάδα στην οργή και στην απόδοση ευθυνών και η τέταρτη ομάδα στον πόνο για την τραγωδία και τη διάθεση για αντίσταση. Επιλέγεται το ποίημα που μπορεί να εκφράσει καλύτερα τα συναισθήματα και προσφέρεται για ελεύθερη έκφραση των μαθητών.

Στο κείμενο που θα κληθούν να γράψουν οι μαθητές μπορούν να συνδυάσουν στοιχεία ιστορίας και λογοτεχνίας και με αφορμή τα γεγονότα της Κύπρου να αναφερθούν και στο παρόν σε μια προσπάθεια σύνδεσης ιστορίας και λογοτεχνίας και παρόντος-παρελθόντος.

Οι μαθητές συνθέτουν την εργασία τους και την αποθηκεύουν στο Drive της ομάδας. Ο διδάσκων παρακολουθεί την πορεία της εργασίας και βοηθά στην ολοκλήρωση της. Οι ομάδες κοινοποιούν την εργασία τους στο [Google Plus](#). Στη συνέχεια, ξεκινούν να δημιουργούν την ψηφιακή τους εφημερίδα στο [montage](#). Το [montage](#) είναι ένα διαδικτυακό πρόγραμμα που δίνει πολύ καλές ιδέες παρουσίασης μιας εργασίας. Στο πλαίσιο που τους δίνεται, οι μαθητές τοποθετούν τις τέσσερις εργασίες που έχουν δημιουργήσει μέχρι τώρα και δίνουν έναν τίτλο στην εφημερίδα τους. Μπορούν, επίσης, να προσθέσουν υλικό από το διαδίκτυο, σχετικό με το θέμα τους, βίντεο και φωτογραφίες και η εργασία τους να μοιάζει με μια πραγματική εφημερίδα. Ο εκπαιδευτικός παρακολουθεί την πορεία της εργασίας και βοηθά στην υλοποίηση της. Οι μαθητές κοινοποιούν τη δημιουργία της εφημερίδας και παρακολουθούν τις εφημερίδες που δημιούργησαν οι άλλες ομάδες και σχολιάζουν

ως προς το περιεχόμενο των εργασιών και τα ζητούμενα και τους άξονες μελέτης που είχαν τεθεί εξ αρχής.

Το αποτέλεσμα αυτής της εργασίας είναι να συγκεντρωθούν όλες οι εργασίες όλων των φάσεων και έτσι να αναδειχθεί καλύτερα η πορεία του σεναρίου και η θεματική του. Έτσι, ολοκληρώνεται και η έβδομη ώρα του σεναρίου και οι μαθητές είναι έτοιμοι την επόμενη ώρα να παρουσιάσουν την εφημερίδα τους.

8^η διδακτική ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Οι μαθητές είναι έτοιμοι να παρουσιάσουν την εφημερίδα τους. Τα μέλη κάθε ομάδας παρουσιάζουν τη συνέντευξη ή το άρθρο που έγραψαν στην Α' φάση, το κείμενο που έγραψαν για τα συναισθήματα των ποιημάτων και τα εκφραστικά μέσα που τα αποδίδουν, το ποίημα με τις υπερσυνδέσεις καθώς και το ποίημα που συνέθεσαν.

Όλες οι εργασίες έχουν κοινοποιηθεί μέσω του [Google Plus](#) αλλά τώρα είναι η στιγμή που οι μαθητές θα παρουσιάσουν τις εργασίες τους στην τάξη και στους συμμαθητές τους, θα δώσουν πληροφορίες για τη δουλειά τους και θα αιτιολογήσουν τις επιλογές τους.

Αναμένεται η ψηφιακή εφημερίδα, λόγω της δομής της και του σχεδιασμού της, να βοηθήσει τους μαθητές να παρουσιάσουν τη δουλειά τους και τους υπόλοιπους να παρακολουθήσουν με ενδιαφέρον.

Μετά την ολοκλήρωση της παρουσίασης των εργασιών, ο διδάσκων ζητά από τους μαθητές, εφόσον υπάρχει χρόνος, να συμπληρώσουν την παρακάτω [Φόρμα](#) που δημιουργήθηκε για τις ανάγκες του σεναρίου. Αυτό είναι κάτι που μπορούν να κάνουν και στο σπίτι τους αφού απαιτεί μόνο λίγα λεπτά. Με αυτόν τον τρόπο ο καθηγητής θα πάρει την ανατροφοδότηση που χρειάζεται, ώστε να προχωρήσει σε αλλαγές σε ενδεχόμενη εφαρμογή του σεναρίου. Οι απαντήσεις των μαθητών καταγράφονται αυτόματα σε υπολογιστικό φύλλο και έτσι ο εκπαιδευτικός μπορεί πολύ εύκολα να βγάλει τα συμπεράσματα του.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

—

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το συγκεκριμένο σενάριο θα μπορούσε να γίνει και διαθεματικό με την παράλληλη διδασκαλία λογοτεχνίας και ιστορίας, με την αφιέρωση 1-2 διδακτικών ωρών στο μάθημα της Ιστορίας σε συνεργασία και με τον καθηγητή της Ιστορίας.

Θα μπορούσε, επίσης, να αξιοποιηθεί η δυνατότητα που παρέχει το «hangout» του [Google Plus](#) ώστε κάποιοι μαθητές από την τάξη να επικοινωνήσουν με μαθητές ενός σχολείου στην Κύπρο και να ανταλλάξουν απόψεις και στοχασμούς για τον τρόπο με τον οποίο εκείνοι προσεγγίζουν ποιήματα που έχουν ως θέμα τους τη κυπριακή τραγωδία αλλά και να εκφράσουν στους Έλληνες μαθητές τα συναισθήματα τους για το συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός σαράντα χρόνια μετά.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η υλοποίηση του σεναρίου απαιτεί τη χρήση του εργαστηρίου πληροφορικής για τις περισσότερες ώρες της διάρκειας του και σύνδεση στο διαδίκτυο. Αυτό ίσως δημιουργήσει κάποια προβλήματα στο ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου και στην εφαρμογή του σεναρίου.

Προβλήματα επίσης μπορεί να προκληθούν από τη συχνή απουσία των μαθητών της Γ΄ Λυκείου και από την άρνηση τους πολλές φορές να ασχοληθούν με δραστηριότητες οι οποίες δεν σχετίζονται με τη διαδικασία των πανελλαδικών εξετάσεων.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αποστολίδου, Β. 2012. Η Λογοτεχνία στα περιβάλλοντα των ΤΠΕ: Κυβερνολογοτεχνία και e-books, ψηφιακές κοινότητες αναγνωστών, δημιουργική

γραφή και αφήγηση στον ψηφιακό κόσμο. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.2_apostolidou.pdf

Επιμορφωτικό υλικό για την εκπαίδευση των επιμορφωτών στα Πανεπιστημιακά Κέντρα Επιμόρφωσης. Τεύχος 3: Κλάδος ΠΕ02. 2010. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ.

Κελεπούρη, Μ. & Ελ. Χοντολίδου. 2012. Μελέτη για τα εκπαιδευτικά σενάρια στη διδασκαλία της λογοτεχνίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσα.

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.3_melete_senarion_logotekhniass_2.pdf

Καλόγηρος, Β. & Μ. Παπαρούση. 2012. «Υπερλογοτεχνία και υπερκείμενο. Μια νέα μορφή λογοτεχνίας μέσα από το «πάντρεμα» της με το διαδίκτυο και τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές». *i-Teacher* 4: 121-131. http://i-teacher.gr/files/4o_teyxos_i_teacher_1_2012.pdf [7-11-2012].

Κουτσογιάννης, Δ. 2007. *Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greeklanguage.gr/greekLang/files/document/practice/technologikos_grammatismos_3.pdf

Ματσαγγούρας, Η. 2008. *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Νικολαΐδου, Σ. 2009. *Λογοτεχνία και Νέες Τεχνολογίες: Από τη θεωρία στη διδακτική πράξη*. Αθήνα: Κέδρος.

Παρίσης, Ι. & Ν. Παρίσης. 2010. *Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων*. Αθήνα: ΟΕΔΒ. <http://ebooks.edu.gr/courses/DSGL105/document/4be92651pvqy/4e71a6f1yv29/4e71a6f118n6.pdf>

Παντζαρέλας, Π. 2012. Τα βασικά εργαλεία των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Λογοτεχνίας και οι χρήσεις του: Περιβάλλοντα παραγωγής λόγου, λογισμικό παρουσίασης και διαδίκτυο. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσα.
http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.2_pantzarelas_0.pdf

f